

Hodnoty

Základní vada běžného myšlení o hodnotách spočívá v tom, že se nedovede vymanit z tradice zpředmětňování. Podstata předmětného myšlení řeckého a pak obecně evropského typu spočívá v tom, že všechno, co svými prostředky „uchopí“ a „pochopí“, chápe a pojímá jako předmět. Původně to pro staré Řeky znamenalo jistotu, že jde o „pravou skutečnost“, neboť jak byli přesvědčeni jen o takové pravé skutečnosti, kterou lze přesně pojmově uchopit, lze mít pravé vědění (Aristotelés říká, že o tom, co se mění, není žádná věda, žádné vědění). Zároveň platí, že proměnlivost je především konkrétní, kdežto to, co trvá, má rys obecnosti a může být proto uchopeno obecným pojmem. To, co je pojato obecně, je ergo nutně pojato jako nehybné, neměnné. A pokud se předmětem pojmového myšlení stal i pohyb a vývoj atd. , bylo to možné jen proto, že i v pohybu a ve vývoji atd. je něco, co změně nepodléhá a co tedy může být pojmově uchopeno. Proto také ona prosazující se tendence chápat hodnoty jako „obecná jsoucna“, tedy něco podobného, jako jsou geometrické útvary tedy jako jakási základní obecná, univerzální etická ap. jsoucna. K tomu pak ještě sluší dodat další nezbytnou vlastnost pojmového myšlení tradičního (tj. zpředmětňujícího) typu: takový univerzální, trvalý, neměnný předmět tu vždycky nějak musel být, jinak by nemohl být přítomen (jako trvalý) v žádné změně (to je právě platónský argument). Předmět tu tedy už odevždy byl a jest, je „minulostný“, ale přesto nepomíjivý. Tomu můžeme říkat „praminulý“ nebo také nadčasový. To pak zároveň se zmíněnou nehnutostí s sebou nese, že je vlastně „mrtvý“, že se neúčastní oné změny, v níž je přítomen, nijak svou vlastní aktivitou, ale že to je ona změna sama (nebo nějaký faktor, jako např. demiurg z Timáia nebo Aristotelova ENERGEIA apod. , který pak je za změnu odpovědný), která se touží onomu pojmově uchopitelnému nehybnému „předmětu“ připodobnit jako nějakému vzoru, či lépe pravzoru. (Zde mluvíme o racionalizaci mytických archetypů.)

(ad: Barcelona '93; Berlín, 8. 1. 1993)